

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ในการดำเนินคดีอาญาและการพิจารณาคดีนั้น โดยหลักแล้วจะต้องมีตัวจำเลยอยู่ร่วมด้วยขณะมีการพิจารณาคดีเสมอ อันถือเป็นหลักทั่วไปและรวมถึงเป็นหลักสากลของนานาประเทศที่ให้การยอมรับถึงการคุ้มครองสิทธิของจำเลยดังกล่าวด้วย ซึ่งหมายความว่าจำเลยสามารถใช้สิทธิของตนในการต่อสู้คดี และแสดงถึงความบริสุทธิ์แก่ต่างให้กับตัวเองได้อย่างเต็มที่อันเป็นหลักทั่วไปของการดำเนินคดีแบบระบบไต่สวน ที่ถือว่าตัวจำเลยเป็นประธานในคดีสามารถใช้สิทธิของตนในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์

ทั้งนี้ก็เป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย ที่คู่ความทั้งสองฝ่ายสามารถต่อสู้กันในทางพยานหลักฐาน ในชั้นศาลและศาลผู้ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมจะได้พิจารณาคดีได้อย่างชัดเจน ซึ่งศาลสามารถใช้พิจารณาบุคลิกลักษณะของการพุดจาของจำเลย และกิริยาท่าทางภาษากายประกอบกับพยานหลักฐานอื่นไปด้วย

อย่างไรก็ดี กฎหมายย่อมมีข้อบกพร่องไว้เพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติและความมีประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมที่สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบันด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงมีบางกรณีที่ศาลไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาคดีโดยมีตัวจำเลยอยู่ร่วมด้วยขณะพิจารณาเสมอไป กล่าวคือ หากเจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองสิ่งใดก็จะออกบทบัญญัติมาเพื่อรองรับกับสิ่งดังกล่าว เช่น คุ้มครองความปลอดภัยและความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาคดี ก็บัญญัติกฎหมายที่เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในชั้นพิจารณาขึ้นมา รวมไปถึงกรณีที่ศาลอาจใช้ดุลพินิจในการให้สืบพยานลับหลังจำเลยได้ในบางกรณี หรือ ให้มีการสืบพยานหลักฐานไว้ล่วงหน้าด้วยเช่นกัน

สำหรับกฎหมายต่างประเทศในระบบเดียวกับเราคือระบบซีวิลลอว์ เช่นประเทศฝรั่งเศส ก็มีหลักการที่ให้มีการพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยได้ ซึ่งเราเรียกว่าการพิจารณาแบบ “Jugement par Contumace” และสำหรับกรณีระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศอังกฤษในกรณีของกระบวนการพิจารณาคดีโดยรวบรัด (Summary Trial) ซึ่งพิจารณาความผิดเล็กน้อย ที่บัญญัติไว้ว่าหากจำเลยไม่ปรากฏตัวต่อหน้าศาลและศาลก็อาจดำเนินการพิจารณาไป

ได้ฝ่ายเดียวโดยวิธี Pleas of guilty by post โดยให้จำเลยให้การรับสารภาพทางไปรษณีย์ในกรณีที่ไม่ประสงค์จะมาร่วมการพิจารณาคดี

การพิจารณาลับหลังจำเลย ในที่นี้หมายถึง การพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยอยู่ร่วมด้วยขณะพิจารณาคดี ซึ่งเป็นการขัดกับหลักทั่วๆไปที่จะต้องมิตัวจำเลยอยู่ร่วมด้วยขณะพิจารณาคดี แต่ทั้งนี้ บางกรณีกฎหมายก็กำหนดให้ต้องมีทนายความของจำเลยอยู่ด้วยเพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยนั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้มีการพิจารณาคดีโดยมีตัวจำเลย และไม่ต้องมีตัวจำเลยแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ากรณีที่ไม่ต้องมีตัวจำเลยนั้นบัญญัติไว้เฉพาะเพียงบางมาตราเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากเป็นไปเพื่อความสะดวกของคู่ความ หรือแม้กระทั่งเพื่อต้องรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศาลเองก็ตาม ซึ่งยังไม่เปิดกว้างและรองรับเหตุที่จะเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติอันเกี่ยวกับตัวจำเลยเท่าที่ควร โดยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จะมุ่งคุ้มครองจำเลยและสิทธิในการต่อสู้คดีของตัวจำเลยได้สอดคล้องกับหลักสากล ซึ่งเป็นข้อดีก็ตามแต่ก็มีบางกรณีที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นเพราะศาลดำเนินการสอบสวนพิจารณาต่อไปไม่ได้เลย เช่น ในกรณีที่จำเลยหลบหนีไประหว่างที่มีการประกันตัวหรือการปล่อยชั่วคราว หรือแม้กระทั่งกรณีที่จำเลยเจ็บป่วยแม้ไม่ถึงขั้นวิกฤตก็ตาม แม้ว่าจำเลยจะมีทนายความก็ตาม ศาลก็จำต้องจำเนายคดีหรือเลื่อนคดีไปโดยไม่มีกำหนดเพื่อที่จะดำเนินการออกหมายเรียกและหมายจับจำเลยมาเพื่อพิจารณาคดีต่อไปได้

ผลที่ตามมาคือ อาจทำให้บางกรณีศาลและการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต้องหยุดชะงักลงเป็นการชั่วคราวหรือถาวรแล้วแต่กรณี จึงไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรมได้ตามหลักที่รัฐธรรมนูญของไทยเองก็บัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ และส่งผลต่อการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นตัวโจทก์เอง ตัวพยาน และพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดี ทั้งนี้รวมไปถึงตัวผู้พิพากษาไม่สามารถที่จะชำระคดีที่ค้างอยู่ในศาลให้เสร็จเรียบร้อยไปได้ทำให้คดีรกรากศาลมากยิ่งขึ้น ทำให้กระทบต่อเสถียรภาพทางการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนขององค์กรศาลและรวมไปถึงสภานิติบัญญัติ ซึ่งออกกฎหมายมายังไม่ครอบคลุมและทันสมัยและเหตุการณ์อันอาจทำให้ต่างชาติมองประเทศไทยว่าเป็นประเทศที่ยังล้าหลังหรือมีช่องว่างทางกฎหมายและด้อยพัฒนาทางกฎหมายไม่ทัดเทียมชาติที่พัฒนาแล้วได้

เหตุประการดังกล่าว ทำให้มีผลกระทบต่อโจทก์ได้มากเช่นกัน เพราะไม่มีหลักประกันในการที่จะได้รับการเยียวยาทางความยุติธรรมอันแน่นอนได้ ว่าเราจะได้ตัวจำเลยมา

ดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ เสียทั้งเวลาและเสียทั้งความเชื่อมั่น ในกระบวนการยุติธรรมของตัวโจทก์เองหากจำเลยหนีไปจนขาดอายุความ หรือจำเลยเจ็บป่วยจนไม่มีความแน่นอนในการที่จะมาร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ นอกจากนี้ในกรณีที่หากจะพิจารณาไปโดยไม่มีตัวจำเลย กฎหมายก็ถือว่าเป็นการกระทบสิทธิในการเผชิญหน้าพยานของจำเลยและกระทบสิทธิในการต่อสู้คดีเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งไม่สมควรที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของไทย นอกเสียจากว่ามีมาตรการรองรับในการกระทำความผิดกล่าวโดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของจำเลยให้สอดคล้องและสมดุลกันที่สุด

ซึ่งปัญหาข้างต้น เป็นชั้นพิจารณาคดีก่อนมีคำพิพากษาอันจะต้องมีการศึกษาถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ของการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป หากแต่มีข้อดีว่าในการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นหากแม้ว่าไม่มีตัวจำเลย เพราะจำเลยหลบหนีศาลก็สามารถที่จะอ่านฉบับหลังจำเลยไปได้ และกำหนดเวลาในการอุทธรณ์หรือฎีกาก็เริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งทันที

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงหลักการ วัตถุประสงค์ เงื่อนไข และผลของการพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลย หรือพิจารณาลับหลังอันเป็นข้อยกเว้นของหลักการพิจารณาคดีที่จะต้องมีความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของศาล ความชอบด้วยกฎหมายของบทบัญญัติที่ถือเป็นข้อยกเว้น และลักษณะคดีที่พิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลยได้ รวมถึงปัญหาของหลักการพิจารณาที่จะต้องมีความจำเป็น

ผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้เรื่องการพิจารณาที่ไม่ต้องมีตัวจำเลยจะเป็นข้อยกเว้นของหลักของกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย รวมถึงหลักในมาตรฐานสากลอันส่งผลทำให้เงื่อนไขในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่สามารถพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลยนั้นมีจำนวนมาตราที่บัญญัติรองรับไว้น้อยมากไปด้วยนั้น ทั้งนี้เป็นเรื่องที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมความให้แก่ทั้งโจทก์และจำเลยในการต่อสู้คดีกันนั่นเอง แม้มีกฎหมายออกมารองรับกรณีที่จำเลยไม่มีความจำเป็นต้องมาสืบพยานหรือร่วมในกระบวนการพิจารณา ในกรณีกระทำความผิดหลังจำเลยคนอื่น หรือไม่มีความจำเป็นต้องตามประเด็นไปเพื่อร่วมในการพิจารณา ในกรณีส่งประเด็นหรือมีการเดินเผชิญสืบก็ได้ ซึ่งถือเป็นสิทธิที่จำเลยเลือกได้ และ

ได้เปรียบเพื่อไม่เสียเวลาของตนในการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือไม่ต้องเสี่ยงต่อการเสียชื่อเสียงในการมาร่วมการพิจารณาคดีในฐานะจำเลยทุก ๆ ครั้งที่มีการพิจารณาคดี

แต่ทั้งนี้บทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กลับไม่ได้กล่าวถึงข้อยกเว้นในการพิจารณาคดีที่ไม่มีตัวจำเลย หรือพิจารณาลับหลังจำเลยในกรณีที่จำเลยเป็นผู้ที่กระทำให้ไม่มีตัวจำเลยในการพิจารณาขึ้นเองบ้าง ไม่ว่าจะเป็นเพราะจำเลยหลบหนีไประหว่างมีการประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวก็ดี หรือแม้แต่เป็นเหตุสุดวิสัยในกรณีที่จำเลยประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยจนไม่สามารถเข้าร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาก็ดี โดยในทางปฏิบัติผู้พิพากษาไม่สามารถกระทำการใดต่อไปได้นอกจากรอให้ดำเนินการเอาตัวจำเลยมาร่วมการพิจารณา

ทำให้ลักษณะดังกล่าวเป็นเสมือนช่องว่างของกฎหมาย ที่จำเลยบางคนอาจเห็นช่องทางในการที่ตนสามารถที่จะหลุดพ้นจากการดำเนินคดีหรือตกเป็นจำเลยและผู้ต้องโทษต่อไปได้ หรือจำเลยอาจเปลี่ยนวิกฤติของตนเอง ในการที่ตนเจ็บป่วยให้เป็นโอกาสในการที่ศาลต้องจำหน่ายคดีของตนชั่วคราวทำให้ตนมีอิสระภาพต่อไปแม้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็ตาม อันเป็นการเอาเปรียบแก่คู่กรณีฝ่ายโจทก์และอาจกระทบต่อหลักการตามรัฐธรรมนูญ ที่มุ่งให้การดำเนินคดีนั้นเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรมได้ ทั้งนี้แม้ว่าจะเปิดโอกาสกว้างแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ แต่ดุลพินิจของศาลก็ต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของบทยกเว้นภายในกฎหมายอันจำกัดเฉพาะกรณีอยู่

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจน และเป็นธรรมโดยต้องพิจารณาถึงหลักคุ้มครองประโยชน์สาธารณะให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในเรื่องการพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลยนั้น ผู้เขียนจึงใคร่ขอเสนอแนะ ให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในกรณีที่จำเลยหลบหนีไประหว่างมีการประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราว เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศอังกฤษ หรือประเทศฝรั่งเศส ประเทศเหล่านี้จะถือว่าการสละสิทธิของจำเลยเอง หากมีการส่งหมายที่ขอด้วยกฎหมายแล้วก็สามารถพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ อย่างไรก็ตามเมื่อได้ตัวจำเลยมาเพื่อดำเนินคดีในภายหลังแล้วก็ควรมีมาตรการที่จะยกคดีดังกล่าวขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ (Retrial) เพื่อที่จะให้จำเลยสามารถให้การและสามารถสู้คดีของตนพียงมีสิทธิดังกล่าวและถือเป็นการอ้าวงไว้ซึ่งความยุติธรรมของคู่ความทั้งสองฝ่ายมากที่สุด โดยหลักการยกการพิจารณาคดีขึ้นใหม่นี้บัญญัติไว้ในประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้ในประเทศไทยกรณีที่จำเลยเจ็บป่วยเป็นเวลานานก็ควรมีบทบัญญัติของกฎหมายออกมารองรับและแก้ไขให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้นด้วยว่าหากจำเลยป่วยจริงโดยความเห็นของแพทย์ดังนั้นก็ควรทำให้ทนายความของ

จำเลยมาแก้คดีแทนได้หรือไม่เพื่อที่จะรักษาสติการต่อสู้ของจำเลยโดยทนายความ นอกจากนี้คดีจะได้เสร็จไปอย่างรวดเร็วโดยไม่กระทบสิทธิการต่อสู้ของจำเลยมากจนเกินไปและจำเลยเองก็อาจฟ้องกล่าวหาและพิสูจน์บริสุทธิ์ของตนเองได้รวดเร็วด้วยเช่นกัน

กล่าวคือ แม้ไม่มีตัวจำเลยในกรณีดังกล่าวข้างต้นก็สามารถที่จะพิจารณาคดีต่อไปได้โดยไม่กระทบต่อการอำนวยความสะดวกให้กับฝ่ายโจทก์และสังคมด้วย ทั้งนี้รวมไปถึงการอ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลยในบทบัญญัติมาตรา 182 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา也给ครอบคลุมไปถึงกรณีที่จำเลยหลบหนีไประหว่างพิจารณา และไม่สามารถจับตัวมาได้ ตามหมายเรียกและหมายจับอันดำเนินการถูกต้องตามกระบวนการดังกล่าวแล้วด้วย เพื่อที่จะได้บังคับโทษแก่จำเลยรวมถึงเกี่ยวกับสิทธิของจำเลยในการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาต่อไปด้วย

ดังนั้นผู้เขียนจึงใคร่ขอเสนอแนะ ให้เพิ่มเหตุหรือเงื่อนไขในการให้ศาลสามารถที่จะมีดุลพินิจเพื่อพิจารณาลับหลังจำเลย การสืบพยานก่อนล่วงหน้าในชั้นพิจารณาคดีที่ยังไม่มีบัญญัติไว้อย่างชัดเจน และรวมไปถึงการอ่านคำพิพากษาด้วย หรือหากจะให้ เป็นผลดีที่สุดหากไม่สามารถจับตัวจำเลยมาได้ หรือจำเลยหลุดรอดพ้นจากการถูกดำเนินคดีทางกฎหมายอาญาและทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อโจทก์ ก็ควรที่จะมีกระบวนการเยียวยาความเสียหายให้แก่โจทก์ในเบื้องต้นด้วย

นอกจากนี้ควรมีการเพิ่มมาตรการเพื่อป้องกันจำเลยมิให้หลบหนี ในทางการจัดการทรัพย์สินและเรื่องสิทธิทางพลเมืองด้วยก็จะเป็นการลงโทษจำเลย และจูงใจจำเลยทางอ้อมที่จะมาเข้าร่วมการพิจารณาคดี ดีกว่าที่จะหลบหนีแล้วมีแต่ผลเสียแต่กับตัวจำเลยเองในเรื่องสิทธิของความเป็นประชากรในประเทศไทยที่รัฐธรรมนูญรองรับไว้

สำหรับกรณีความผิดลหุโทษ สำหรับศาลไทยที่ต้องมีการพิจารณาคดีในศาลแขวงนั้น ยังมีความเคร่งครัดในเรื่องการมีตัวจำเลยอย่างมาก ซึ่งแตกต่างกับในต่างประเทศทั้งในประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส ที่ยังมีการอะลุ่มอล่วย สำหรับการพิจารณาคดีในศาลดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างราบรื่นและเยียวยาความเสียหายให้โจทก์ได้เร็วขึ้นด้วย

ดังนั้นกฎหมายไทยก็อาจมีการพัฒนาปรับปรุง ในเรื่องที่เป็นปัญหาข้างต้นเท่าที่จะเป็นไปได้ด้วยทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้ครอบคลุมในกรณีที่กว้างขึ้นและทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันจะส่งผลให้กฎหมายของไทยมีเสถียรภาพในการให้ความยุติธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย ซึ่งจะได้รับยอมรับการพัฒนากฎหมายของไทยต่อสายตาของนานาประเทศทั่วโลกต่อไป